

КАРЛІВКА — місто Полтавської області, райцентр. Міськраді підпорядк. села Іванівка та Солона Балка. Знаходиться на р. Орчик (притока Орелі, бас. Дніпра), за 47 км від обл. центру. Площа 16 км². Насел. 17 995 осіб (2001, складає 89,7 % до 1989), переважно українці. Залізнична станція. Істор. р-ни: Микитівка, Жовтнєве, Шевченківка, Поділ, Приточівка, Центр, Камінці, Довгалівка, Зірковий. Тут виявлено поховання доби бронзи (3–1 тис. до н. е.), знайдено срібні рим. монети (1–2 ст.). Засн. у 1670-х рр. переселенцями з Правобереж. України як слобода Орчик. Вона входила до складу 1-ї Полтав. сотні Полтав. полку. Від поч. 18 ст. — у власності генерала рос. армії І.-Б. Вейсбаха. Бл. 1711 (вважається істор. датою заснування міста) він перейменував Орчик на К. Після його смерті 1735 рос. імператриця Анна Іванівна подарувала К. фельдмаршалу Б.-К. Мініху, який назвав її Мініхпольом. 1742 імператриця Єлизавета заслала Мініха до Сибіру, а слободу та ін. маєтності надала у користування графу О. Розумовському. Водночас була повернута й попередня назва. 1849 М. Розумовська продала К. великій княгині Олені Павлівні, дружині Михайла Павловича, сина імператора Павла І. Від 1873 до 1917 К. належала великій княгині Катерині Михайлівні та її нащадкам Г. і М. Мекленбург-Стрілицьким та принцесі О. Саксен-Альтенбурзькій. Після утворення Полтав. губ. входила до складу Костянтиногр. пов. Від 1863 — волос. центр. У 2-й пол. 1810-х рр. у К. вже діяли суконна мануфактура (працювало понад 200 осіб), цегельня, воскобійня, кінний завод, де вирощували араб. коней, і завод племін. рогатої худоби (англ. і волоської порід). 1859 налічувалося 536 дворів, мешкало 3345 осіб, функціонувало училище, відбувалося 4 ярмарки на рік. 1817 на місці дерев'яної Успен. церкви зведено муровану (знесено у 1930-х рр.). При ній діяла школа. 1863 у К. було 508 дворів і проживало 2666 осіб. 1856 (раніше на 5 р.) карлів. селян звільнено від кріпацтва. У 2-й пол. 19 — на поч. 20 ст. працювали мех. майстерня, паровий млин (від 1855), салотоп. (від 1863), крохмал. (від 1866), черепич. (від 1899), цукр. (від 1905) заводи. 1910 мололи борошно 4 парових і 1 вальцювал. млини, низка вітряків. На поч. 20 ст. у К. функціонували 2 земські та 1 церк.-парафіял. школи, короткотермін. пед. курси для вчителів початк. шкіл Зіньків., Костянтиногр. і Полтав. пов. 1900 мешкало 4926, 1923 — 4774 (разом з підпорядк. с. Захлюпанка — 8064), 1939 — 10 409 осіб.

Під час воєн. дій 1918–20 влада неодноразово змінювалася. Від 1923 — райцентр. 1931–37 — у складі Харків., від 1937 — Полтав. обл. Жит. зазнали сталін. репресій, потерпали від голодомору 1932–33. Від 1939 — смт. Під час нім.-фашист. окупації (21 вересня 1941 — 20 вересня 1943) страчено 15, вивезено на примус. роботи до Німеччини 275 осіб. Від 1957 — місто. 1962 до К. приєднано с-ща Жовтнєве, Микитівка та Шевченківка. 1959 тут мешкало бл. 14,5 тис., 1979 — 19,3 тис., 1998 — 19,9 тис. осіб. Нині за характером виробництва місто є індустр.-аграрним. Гол. підприємства: ВАТ «Карлів. мех. завод», «Карлів. маш.-буд. завод», «Карлів. мебл. ф-ка», «Карлів. хлібозавод»; ТОВ «Карлів. цукр. завод», Жовтн. спиртзавод, нафтогазорозвідув. експедиція глибокого буріння. У К. — 3 заг.-осв. школи, школа мистецтв, г-зія, 4 дитсадки, ПТУ; рай. Будинок культури, центр. рай. бібліотека для дорослих, рай. дит. б-ка, [Карлівський історико-краєзнавчий музей](#); центр. рай. лікарня, 2 фельдшер. пункти, водолікарня; станція юних натуралістів та техніків, Будинок школярів; ДЮСШ; є відділ. 6-ти банків, парк, готель. Виходить г. [«Життя і слово»](#). Діє оздоров. табір для дітей «Орлятко». Реліг. громади: 3 — УПЦ МП; християн віри євангельської, євангел. християн-баптистів. Встановлено меморіал Слави, погруддя М. Підгорного, пам'ятні знаки воїнам-афганцям, ліквідаторам аварії на ЧАЕС, мемор. дошку воїну-афганцю, Герою Рад. Союзу Г. Громницькому. Серед видат. уродженців — біолог, агроном, академік АН СРСР [Т. Лисенко](#), фахівець у галузі металознавства та зварювання металів, чл.-кор. НАНУ [А. Іщенко](#), гірничий інженер-геофізик [О. Гаяс](#), лікар-кардіолог [В. Ждан](#), філософ [В. Климов](#), мовознавець [С. Ломакович](#), фахівець у галузі кораблебудування [М. Сліжевський](#); реставратор, мистецтвознавець [Л. Калениченко](#), художниця [Л. Гвоздинська](#); баяністка, засл. арт. РРФСР [З. Альошина](#); тромбоніст, диригент, аранжувальник, засл. арт. України [Е. Головашич](#), кларнетист, засл. арт. Молд. РСР [А. Мусієнко](#); спортсменка (паверліфтинг) [І. Яворська](#); рад. держ. і парт. діяч [М. Підгорний](#); Герой Радянського Союзу [І. Качалко](#). З К. пов'язані життя та діяльність письменника, перекладача [І. Бабича](#), письменника, перекладача, літературознавця [Олексі Ізарського](#), поета, перекладача [Б. Радевича](#); художника, писанкаря, засл. майстра нар. творчості України [І. Ніколаєвського](#); заслужений тренера України [В. Соловйова](#).

[Т. І. Голуб](#)

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Карлівка / Т. І. Голуб // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2012. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-9846>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).